

NATIONELLA CENTRET FÖR
UTBILDNINGSAUTVÄRDERING

LÄRRESULTAT I DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDSKOLAN 2010–2020

Chris Silverström | Carola Åkerlund | Jan Hellgren

SAMMANFATTNINGAR 3:2021

LÄRRESULTAT I DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDSKOLAN 2010–2020

Chris Silverström
Carola Åkerlund
Jan Hellgren

Nationella centret för utbildningsutvärdering
Sammanfattningar 3:2021

UTGIVARE Nationella centret för utbildningsutvärdering

OMSLAG OCH TYPOGRAFI Juha Juvonen (orig.) & Ahoy, Jussi Aho (edit)
OMBRYTNING PunaMusta Oy

ISBN 978-952-206-651-0 hft.

ISBN 978-952-206-652-7 pdf

ISSN 2669-817X (tryckt)

ISSN 2669-8811 (online)

www.karvi.fi/sv

TRYCKERI PunaMusta Oy, Helsingfors

© Nationella centret för utbildningsutvärdering

Innehåll

Lärresultaten i ett tioårsperspektiv	5
Skillnader i resultat mellan svenska och finska skolor.....	6
Skillnader i resultat mellan flickor och pojkar	7
Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund	9
Regioner och språkmiljöer	10
Attityder	14
Skoltrivsel	15
De yngre eleverna i den grundläggande utbildningen.....	16
Ett longitudinellt perspektiv i matematik.....	18
Sammanfattning.....	19
Källor	21

Bild: Shutterstock, MPH Photos

Lärresultaten i ett tioårsperspektiv

Svenskspråkiga skolor har under den senaste tioårsperioden deltagit i ett stort antal nationella utvärderingar. Den här sammanfattningen tar fasta på information som utvärderingarna har gett om den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Finland under perioden 2010–2020. Tyngdpunkten ligger i första hand på lärresultaten i olika ämnen i årskurs 9, men även andra årskurser och utvärderingar berörs. Texten är uppbyggd kring olika jämlikhetsaspekter som utvärderingarna av lärresultat belyser, till exempel undervisningsspråk, kön, region, språkmiljö och föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Sedan år 2014 genomförs utvärderingarna av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU), som är en självständig statlig myndighet med ansvar för att utvärdera utbildning på olika nivåer i utbildningssystemet. En del av de utvärderingar som behandlas i texten har genomförts före 2014 vid Utbildningsstyrelsen, resten vid NCU. De principer som utvärderingarna bygger på är ändå desamma.

Utgångspunkten för mätningarna är de nationella läroplansgrunderna. Avsikten är att utvärderingarna ska visa i vilken mån eleverna uppnår de mål för kunskaper och färdigheter som anges i läroplansgrunderna. De flesta utvärderingar som genomförts under den senaste tioårsperioden bygger på läroplansgrunderna från år 2004. De nya läroplansgrunderna trädde i kraft år 2016. Efter det har ännu bara ett litet antal utvärderingar genomförts.

Skillnader i resultat mellan svenska och finska skolor

Sedan 2010 har sampelbaserade utvärderingar av lärresultat genomförts i nästan alla ämnen som undervisas i grundskolans högre årskurser. De uppgifter som ingår i utvärderingarna är vanligen helt identiska i svenska och finska skolor, vilket gör en jämförelse möjlig. Tabell 1 ger en grov bild av de genomsnittliga resultaten för svenskspråkiga skolor i förhållande till finskspråkiga skolor. Alla ämnen utom de som inte är helt jämförbara på uppgiftsnivå finns med i tabellen. Årtalet anger när materialet samlades in bland niondeklassarna.

TABELL 1. Jämförelse mellan svenskspråkiga och finskspråkiga skolors lärresultat i nationella utvärderingar åren 2010–2018.

Utvärderade ämnen	Årskurs	År	Deltagarna i svenska skolor på lägre nivå än i finska skolor	Deltagarna i svenska skolor på samma nivå som i finska skolor	Deltagarna i svenska skolor på högre nivå än i finska skolor
Musik	9	2010		x	
Bildkonst	9	2010		x	
Slöjd	9	2010		x	
Gymnastik	9	2010	(teoridel)	(kondition och rörelsebehärskning)	
Matematik	9	2011		x	
Biologi	9	2011	x		
Geografi	9	2011	x		
Fysik	9	2011	x		
Kemi	9	2011	x		
Historia	9	2011	x		
Samhällslära	9	2011	x		
Matematik	9	2012		x	
Engelska (A-lärokursen)	9	2013			x
Franska (B-lärokursen)	9	2013			x
Tyska (B-lärokursen)	9	2013			x
Ryska (B-lärokursen)*	9	2013			
Hälsokunskap	9	2013	x		
Huslig ekonomi	9	2014	(teoridel)	(praktiska uppgifter)	
Matematik	9	2015		x	
Modersmål & matematik	1	2018		x	
Engelska (A-lärokursen)	7	2018			x

*relevantalet för litet för en jämförelse. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering.

Tabellen visar att kunskaperna och färdigheterna i de svenskspråkiga och finskspråkiga skolorna under de senaste tio åren har legat på samma nivå i matematik och oftast också i konst- och färdighetsämnena. I alla andra ämnen finns statistiskt signifikanta skillnader. I biologi, geografi, fysik och kemi har resultaten varit lägre i svenska skolor. Samma skillnad mellan svenskspråkiga och finskspråkiga skolor syns även i naturvetenskapliga ämnen i PISA-studien, till exempel i den senaste mätningen 2018. Elevernas kunskaper har också varit svagare i historia, samhällslära och hälsokunskap. (Kärnä m.fl. 2012; Ouakrim-Soivio m.fl. 2012) Elevernas kunskaper i främmande språk har däremot varit bättre i de svenskspråkiga skolorna än i de finskspråkiga skolorna. Det här har framgått i två utvärderingar i engelska och i utvärderingar i franska och tyska. (Härmälä m.fl. 2014)

I de tre senaste matematikutvärderingarna i årskurs 9 har kunskaperna legat på samma nivå som i finskspråkiga skolor. År 2015 hade de svenskspråkiga skolornas elever endast signifikant svagare resultat i innehållsområdet geometri och över huvud taget i huvudräkningsuppgifterna. I problemlösning nådde de däremot signifikant bättre resultat än finskspråkiga skolor. (Julin m.fl. 2016)

Det är skäl att notera att det är fråga om signifikanta skillnader i tabellen ovan. Det betyder att det finns en skillnad i materialet som inte beror på slumpen. Signifikanttestningen ger ändå inte en bild av hur betydelsefull skillnaden är. Här jämförs också i vissa fall över tio år gamla resultat. Under en så lång tid kan situationen delvis ha förändrats.

Skillnader i resultat mellan flickor och pojkar

Elevernas kön är en faktor som ofta har kastat ljus över resultatspridningen i utvärderingarna. I de ovannämnda utvärderingarna under perioden 2010–2019 fanns stora likheter i fråga om könsskillnader i svenska och finska skolor.

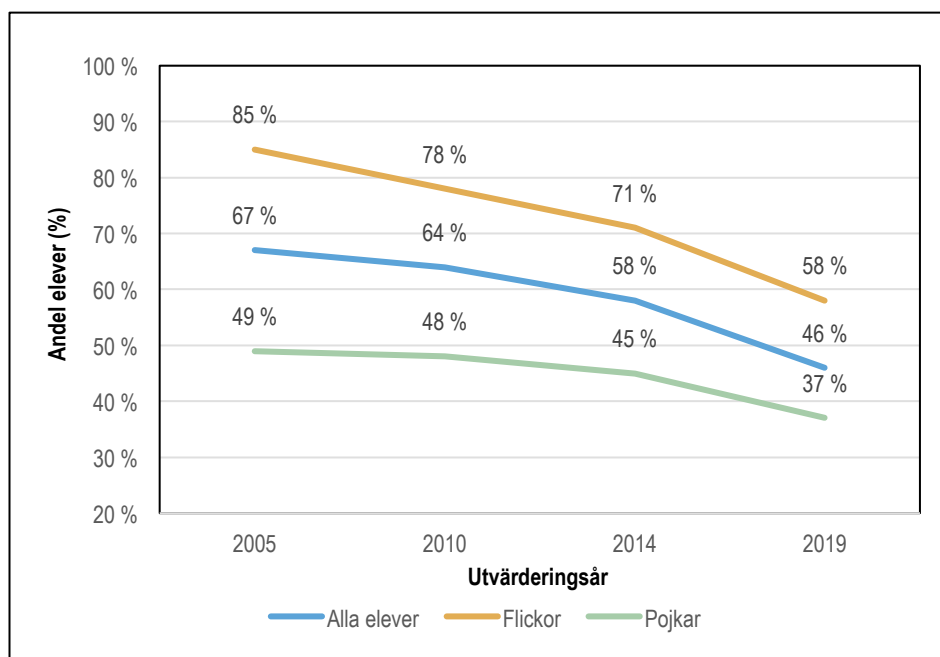
Under de senaste tio åren har flickorna i de svenskspråkiga skolorna haft signifikant bättre kunskaper än pojkarna i nästan alla ämnen, exempelvis i modersmål och litteratur, biologi, samhällslära, musik, bildkonst, tyska och franska. Endast i utvärderingarna i geografi, kemi, historia och matematik har finlandssvenska flickor och pojkar legat på ungefär samma kunskapsnivå. Också i till exempel engelska har skillnaderna varit mycket små. Fysik är det enda ämnet där pojkarna i genomsnitt har haft ett bättre resultat än flickorna.

Den som gör en djupdykning i NCU:s rapporter hittar den största skillnaden mellan flickors och pojkars resultat i ämnet modersmål och litteratur. Den senaste utvärderingen från år 2019 visar att skillnaden mellan flickors och pojkars resultat i årskurs 9 varierade mellan skolorna och särskilt inom regionerna. Den största skillnaden fanns inom regionen Västra och Inre Finland. Där var flickornas resultat i genomsnitt över ett vitsord bättre än pojkarnas resultat. Könsskillnaden var statistiskt signifikant och mycket stor till sin effektstorlek. (Hellgren m.fl. 2020)

Särskilt skillnaden mellan flickors och pojkars skrivkompetens har varit iögonfallande. Den stora genomsnittliga skillnaden mellan flickors och pojkars skrivkompetens innebär i praktiken att den könsskillnad som förekommer i andra ämnen där god skrivförmåga ofta behövs, kan ha att göra med brister i skrivförmåga och antagligen också i läsförmåga, förutom med brister i ämneskunskaperna.

När läsuppgifter har ingått i modersmålsutvärderingarna har flickorna alltid haft ett bättre resultat, vilket ligger i linje med resultaten i de internationella studierna (som t.ex. PISA 2018). Det är ändå så att könsskillnaden i läsuppgifter alltid har varit mindre än motsvarande skillnad i skrivuppgifterna. Det här innebär att många pojkars bristande skrivförmåga kan betecknas som ett minst lika stort problem som bristerna i läsförmåga. Problematiken är liknande i modersmålet finska i de finskspråkiga skolorna.

En variabel som har ett tydligt samband med elevernas läs- och skrivförmåga är deras bokläsning på fritiden. Flickorna läser klart mer än pojkarna. År 2019 läste 58 % av flickorna och 37 % av pojkarna minst en bok på sin fritid varje månad. Figur 1 visar hur andelen niondeklassare som läser minst en bok per månad har varit på nedåtgående sedan år 2005. Andelen elever som inte alls läser har ökat betydligt, samtidigt som också andelen storläsare har minskat en aning. (Hellgren m.fl. 2020)

FIGUR 1. Bokläsningen 2005–2019. Andelen elever i årskurs 9 som läser minst en bok (annan än lärobok) per månad. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering. Hellgren m.fl. 2020.

Sambandet mellan läsning på fritiden och goda kunskaper syns i alla modersmålsutvärderingar som har genomförts i de svenskspråkiga skolorna. Det här sambandet har upptäckts redan vid skolstarten i årskurs 1. (Silverström m.fl. 2020; Ukkola m.fl.2020). Förstaklassare som på fritiden hade sysslat med läsning eller lyssnat på texter med eller utan vuxnas handledning hade år 2018 ett bättre utgångsläge i modersmål och litteratur och dessutom i matematik då de började skolan. I den senaste utvärderingen i årskurs 9 hade intresset för studierna i svenska och litteratur och inställningen till ämnet det starkaste sambandet med lärresultaten av alla de bakgrundsvariabler som undersöktes. (Hellgren m.fl. 2020)

Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund

Vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund har ett klart samband med elevernas skolframgång. Vårdnadshavarna har till exempel genom sin utbildningsbakgrund olika möjlighet att stödja och uppmuntra barnen i fråga om hemuppgifter. Deras utbildningsbakgrund har kartlagts i utvärderingarna av lärresultat från och med år 2011. I de första omgångarna fick eleverna ange om deras mamma och pappa hade avlagt studentexamen; senare har ännu mer specifika frågor ställts.

Den senaste utvärderingen i **matematik** i årskurs 9 visar bland annat att finlandssvenska elever vars föräldrar hade yrkesskol- eller gymnasiebakgrund nådde 38 % av de poäng som de skulle ha kunnat få. Elever med föräldrar som hade högskoleutbildning nådde 48 % av poängen. (Julin m.fl. 2016)

TABELL 2. Niondeklassares resultat i matematik i svenskspråkiga skolor jämfört med alla elever i de deltagande skolorna enligt föräldrarnas högsta utbildning. (lösningsandel i %)

Föräldrarnas högsta utbildning i de svenska skolorna i samplet	Medeltal i matematikuppgifterna i de svenska skolorna i samplet (%)	Föräldrarnas högsta utbildning i alla skolor i samplet	Medeltal i matematikuppgifterna i alla skolor i samplet (%)
Grundskola (n = 6)	35,5	Grundskola (n = 64)	29,1
Yrkesskola (n = 103)	37,7	Yrkesskola (n = 1249)	36,7
Gymnasium (n = 72)	38,0	Gymnasium (n = 691)	39,3
Högskola (n = 243)	47,6	Högskola (n = 2174)	48,7

Informationen har samlats in 2015. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering. Julin m.fl. 2016.

Material som samlats in bland niondeklassare år 2019 i utvärderingen i modersmålet, **svenska och litteratur**, visade att moderns utbildningsnivå är tydligare kopplad till elevens resultat än faderns. Resultaten steg tydligare i förhållande till moderns utbildningsnivå. (Hellgren m.fl. 2020) Analysen av det tidigare modersmålsmaterialet från år 2014 visade också ett samband mellan vårdnadshavarnas utbildning och lärresultaten. Det här sambandet var av större betydelse än exempelvis användningen av svenska i hemmet, som inte hade någon nämnvärd korrelation med elevernas resultat. (Silverström m.fl. 2015)

Bild: Hanna Tarkiainen

Regioner och språkmiljöer

De nationella utvärderingarna av lärresultat visar att de regionala skillnaderna sällan är speciellt anmärkningsvärda i Finland. NCU använder numera de finländska regionförvaltningsområdena som utgångspunkt för regionala analyser. I de flesta läroämnena har de regionala skillnaderna varit rätt små, förutom i ämnet finska i de svenskspråkiga skolorna.

Matematik

Eleverna från de svenskspråkiga skolorna utgör vanligen 5–10 % av det nationella samplet som tas ut för en nationell utvärdering i ett visst ämne. De största elevgrupperna finns i Södra Finland och i Västra och Inre Finland. Västra och Inre Finland innefattar Österbotten och områden i mellersta Finland, såsom Tammerfors. Med Sydvästra Finland avses skolorna i Åboland och Björneborg. Åland har inte ingått i de nationella samplen.

Följande tabell visar kunskaperna i matematik i de svenska skolorna enligt region. Inga skillnader mellan regionerna var statistiskt signifikanta år 2015. Elevantalet i Norra Finland var litet, vilket betyder att enskilda elevers resultat påverkar regionens resultat i ganska hög grad. (Julin m.fl. 2016)

TABELL 3. Niondeklassares resultat i matematik i svenskspråkiga skolor jämfört med alla elever i de deltagande skolorna i regionen enligt regionförvaltningsområde (lösningsandel i %).

Region, antal deltagare i de svenska skolorna i samplet, enligt region	Medeltal i matematikuppgifterna i de svenska skolorna i samplet (%)	Antal elever i alla skolor i samplet enligt region	Medeltal i matematikuppgifterna i alla skolor i samplet (%)
Södra Finland (n = 197)	43,7	Södra Finland (n = 1 503)	43,3
Västra och Inre Finland (n = 160)	42,5	Västra och Inre Finland (n = 951)	43,0
Sydvästra Finland (n = 81)	45,4	Sydvästra Finland (n = 676)	46,5
Norra Finland (n = 16)	49,2	Norra Finland (n = 506)	42,0
Alla (n = 454)	43,8	Alla (n = 4393)	43,1

Informationen har samlats in 2015. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering. Julin m.fl. 2016.

Svenska och litteratur

Liksom i matematik har det inte förekommit klara skillnader mellan regionerna i Svenskfinland i modersmålet svenska. År 2019 upptäcktes inte några regionskillnader alls i fråga om det totala resultatet, men tydliga skillnader *inom* regionerna. Ytterligheterna var flickorna i städerna och pojkarna på landsbygden. De största skillnaderna mellan flickors och pojkars kunskaper fanns i svenskspråkiga kommuner där mer än två tredjedelar av invånarna har svenska som modersmål. De här kommunerna ligger vanligen på landsbygden. Även om skillnaden mellan flickornas och pojkarnas resultat var stor i genomsnitt, är det skäl att notera att skillnaden varierade mellan skolorna. (Hellgren m.fl. 2020) Inte heller år 2014 var regionen en betydande bakgrundsfaktor. Men en jämförelse av olika slags kommuner visade att skillnaden mellan flickors och pojkars skrivresultat var iögonfallande stor i landsbygdskommuner. (Silverström 2015)

Under närmare tjugo år har eleverna i de svenskspråkiga skolorna och deras användning av svenska utanför skolan kartlagts med hjälp av samma bakgrundsfrågor. De elever som använder ett annat språk än svenska utanför skolan utgör en stor andel till exempel i Södra Finland och i städer. Sannolikt brukar de elever som talar enbart svenska med sin familj utgöra ungefär hälften av deltagarna i modersmålsutvärderingarna. Det finns också rätt stora elevgrupper som talar lika mycket svenska som ett annat språk eller mest svenska med familjen.

De analyser som genom åren har gjorts av sambandet mellan elevernas modersmålskunskaper och deras användning av svenska i hemmet pekar alla i samma riktning. Skillnaderna mellan elevgrupper som använder svenska i olika hög grad har vanligen varit små. (Se till exempel Silverström 2015)

Också den senaste rapporten visade att skillnaderna i kunskaperna mellan dem som talar enbart svenska med familjen och dem som talar lika mycket svenska som ett annat språk är små. Graden av användningen av svenska i familjen, eller i vardagen utanför skolan, ger inte en entydig förklaring till de skillnader som finns i elevernas läroresultat. Jämfört med andra variabler där förklaringsgraden till och med kan överstiga 20 % är det här en variabel av mindre betydelse. (Hellgren 2020)

Bild: Hanna Tarkiainen

Finska

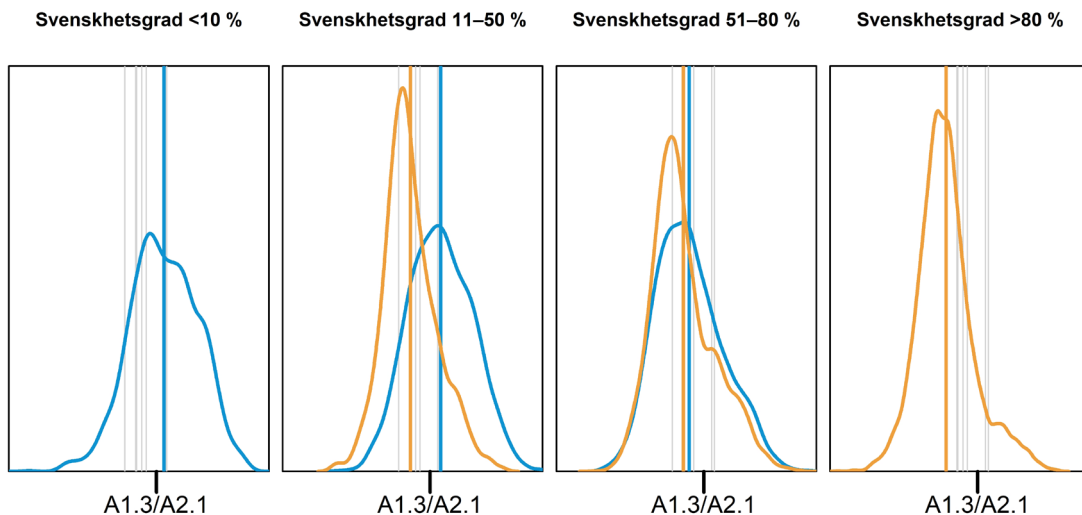
I läroämnet finska finns ett färskt material från årskurs 6. Så gott som alla de svenskspråkiga skolorna deltog i en utvärdering våren 2018. Utvärderingen i A-finska gällde två lärokurser: A-finska som andra inhemskt språk för elever från svenskspråkiga hem och modersmålsinriktad finska (mofi) för elever från svensk-finskt tvåspråkiga hem.

A-finska (andra inhemskt språk)

I A-finska som gäller elever som inte talar finska hemma kan man se att kommunens språkprofil (svenskhetsgrad) har ett starkt samband med resultatet. I lärokursen följer skillnaderna i resultaten tydligt kommunens språkprofil. I de kommuner där majoritetsspråket är finska har eleverna ett bättre resultat än i de kommuner där majoritetsspråket är svenska. Detta framkom särskilt i tolkningsuppgifterna och i den skriftliga produktionen. Elevernas muntliga färdigheter var utmärkta. I läsförståelse framkom de största skillnaderna mellan kommuner med olika språkprofil.

I figur 2 visas resultatet i läsförståelse i A-finska i form av en spridningskurva. Den blå linjen står för Södra Finland och den gula för Västra och Inre Finland. I varje bild har nivån för goda kunskaper (A2.1) markerats. Det lodräta strecket visar det genomsnittliga resultatet för eleverna i den egna kommunprofilen. De ljusa lodräta strecken i bakgrunden på bilderna visar det genomsnittliga resultatet i de andra kommunprofilerna. De svaga resultaten ligger till vänster, de starka till höger. I de mer finskspråkiga kommunerna (svenskhetsgrad <10 % och 11–50 %) nådde mer än hälften

av eleverna nivån för goda kunskaper, men i de mer svenskspråkiga kommunerna (svenskhetsgrad >80 % och 51–80 %) nådde knappt en femtedel av eleverna nivån för goda kunskaper. (Åkerlund m.fl. 2019)

FIGUR 2. Resultat i läsförståelse i lärokursen A-finska i årskurs 6 år 2018. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering. Åkerlund m.fl. 2019.

Modersmålsinriktad finska

I den modersmålsinriktade lärokursen (mofi) är skillnaderna i resultaten mellan kommuner med olika språkprofiler mindre. En jämförelse av de genomsnittliga resultaten för Södra Finland, Västra och Inre Finland och språköskolor visar att de mest finskspråkiga kommunerna har liknade resultat i alla tre regioner. I de mer svenskspråkiga kommunerna (med 51–80 % svenskspråkiga invånare) hade eleverna i Södra Finland samt i Västra och Inre Finland ungefär samma resultat i hörförståelse och läsförståelse. De största regionala skillnaderna fanns i muntlig och skriftlig produktion. (Åkerlund m.fl. 2019)

Bakgrundsvariabler som hade samband med kunskaper i finska

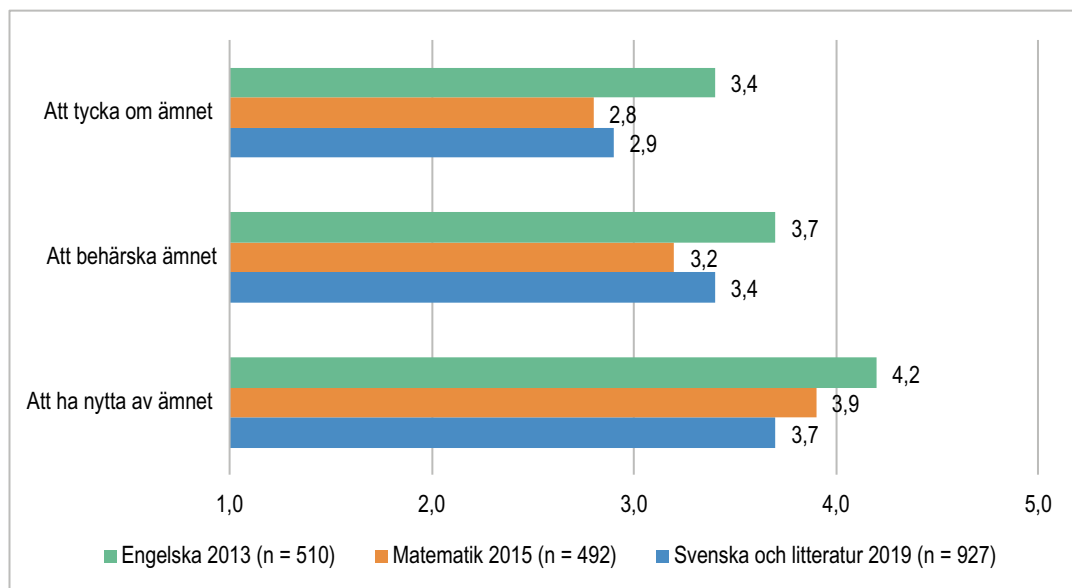
Då man jämför resultaten med olika bakgrundsvariabler kan man se att kommunens språkprofil har stor betydelse. I analyserna av lärokursen för A-finska framgick att användning av finska på fritiden har ett statistiskt signifikant samband med elevernas prestationer i utvärderingen. Ju mer

eleven använder finska på fritiden, desto bättre resultat har eleven i utvärderingen. I Södra Finland finns många tämligen finskspråkiga kommuner och eleverna talar oftare finska på fritiden med sina vänner och i samband med sina hobbyer än sjuåringarna i Västra och Inre Finland. Även i modersmålsinriktad finska kunde man se att ju svenskspråkigare en kommun var, desto mindre använde eleverna finska på fritiden. (Åkerlund m.fl. 2019)

Attityder

Ett återkommande inslag i utvärderingarna är den attitydmätning som visar elevernas inställning till ett ämne. Mätinstrumentet omfattar femton påståenden som är konstruerade så att elevernas inställning till olika ämnen kan jämföras. I figur 3 jämförs attityder till ämnena engelska, matematik och svenska och litteratur bland elever i årskurs 9 i svenskspråkiga skolor. Mest positiv är inställningen till engelska. Eleverna uppfattar att de har nytta av och behärskar engelska, samtidigt som de också tycker ganska bra om ämnet.

Eleverna ligger däremot under genomsnittet 3,0 (= neutral inställning) både i svenska och litteratur och i matematik i fråga om att tycka om ämnet. De tycker alltså i genomsnitt inte så bra om de här två ämnena. Iögonfallande är också att eleverna inte uppfattar att svenska och litteratur är lika nyttigt som matematik och engelska.

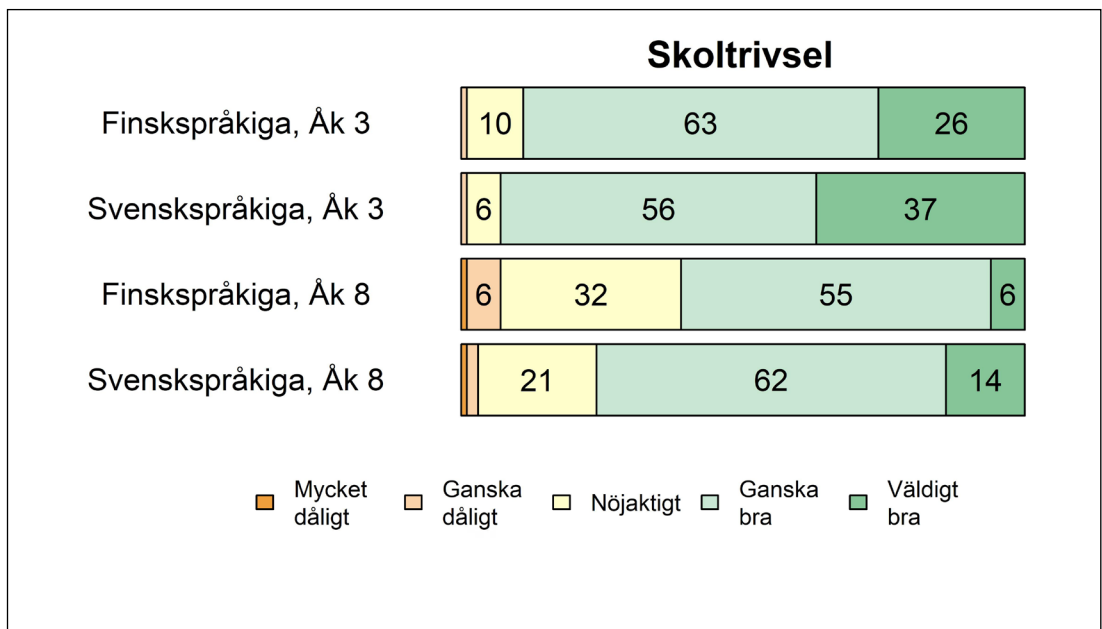

FIGUR 3. Elevernas attityder till engelska (A-lärokursen), matematik och svenska och litteratur i årskurs 9 i de svenskspråkiga skolorna. Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering. Härmälä m.fl. 2014, Julin m.fl. 2016 och Helligren m.fl. 2020.

Skoltrivsel

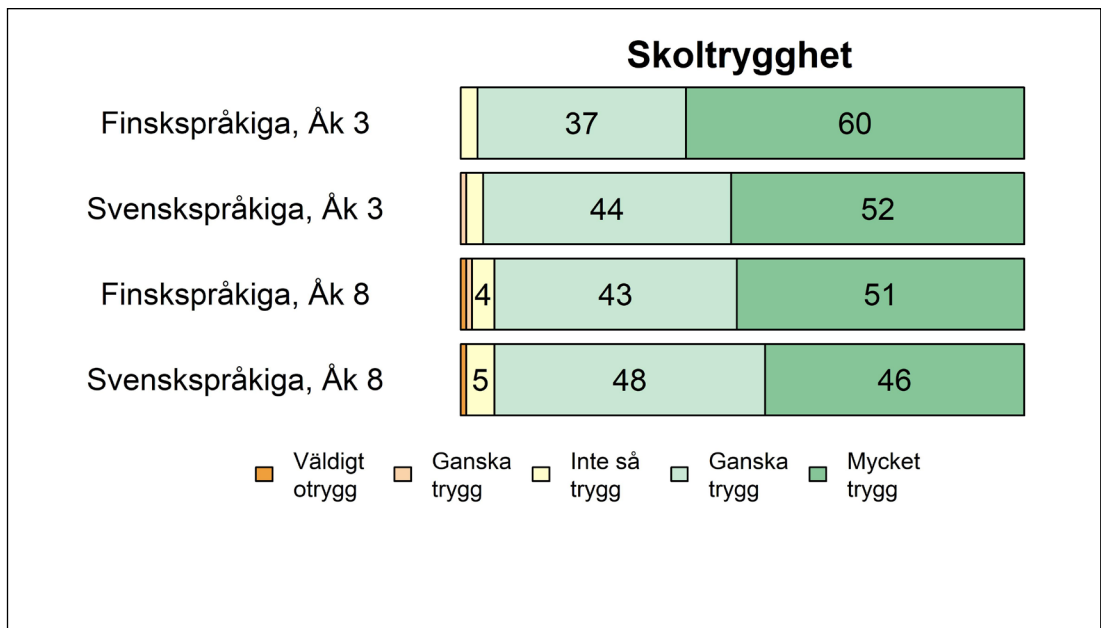
Flera olika utvärderingar har innehållit frågor om skoltrivsel och informationen från olika källor tyder på att skoltrivseln är något bättre i svenska skolor. Orsakerna framgår inte av utredningarna, men vissa bakomliggande faktorer är relativt uppenbara. Svenska skolor är till exempel ofta mindre än finska skolor, vilket kan ha betydelse för sammanhållningen. Också svenskheten i sig själv kan vara en sammanhållande faktor, eftersom skolan är en plats där man har möjlighet att tala svenska.

I en bred temautvärdering av trygga lärmiljöer och arbetsro i grundläggande utbildningen (Julin m.fl. 2018) uppgav 76 % av eleverna i årskurs 8 i svenska skolor att de trivs ganska bra eller väldigt bra i skolan mot 62 % i de finska skolorna. I årskurs 3 trivdes nästan alla elever i svenska skolor ganska eller väldigt bra (se figur 4). Också den longitudinella mätningen i årskurs 1 visar att de som börjar i svensk skola är positiva till skolgång. (Silverström m.fl. 2020)

FIGUR 4. Den procentuella fördelningen av elevernas svar om skoltrivsel i de svensk- och finskspråkiga skolorna.

I fråga om tryggheten visar resultaten att många känner sig ganska eller mycket trygga i skolan. Andelen elever som känner sig mycket trygga i skolan är något mindre i svenska skolor. Svaren i figur 5 är bildade utgående från tre frågor: *Hur trygg känner du dig på lektionerna? Hur trygg känner du dig på rasterna? Hur trygg känner du dig på skolvägen?*

FIGUR 5. Den procentuella fördelningen av elevernas svar om skoltryggheten i de svensk- och finskspråkiga skolorna.¹

I samma utvärdering (Julin m.fl. 2018) upplevde 43 % av lärarna i svenskspråkiga skolor att de aldrig sett någon bli mobbad. I finskspråkiga skolor var motsvarande andel 23 %. Nästan 5 % av eleverna i årskurs 3 i de finskspråkiga skolorna upplevde att de blev mobbade varje dag eller oftare än en gång per vecka. Motsvarande andel i de svenskspråkiga skolorna var 2 %.

Lärarna i årskurserna 7–9 i de svenskspråkiga skolorna upplevde färre störningar och problemsituationer än lärarna i de finskspråkiga skolorna. Men däremot upplevde lärarna som undervisade i årskurserna 1–6 i de svenskspråkiga skolorna oftare störningar i arbetet i klassen än sina kolleger i de finskspråkiga skolorna. Det framkom inga skillnader enligt undervisningsspråk i fråga om användningen av våld i skolorna. (Julin m.fl. 2018)

De yngre eleverna i den grundläggande utbildningen

NCU har på senare år även ägnat sig åt en del utvärderingar i årskurserna 1–6. En helt finlandssvensk utvärdering om hur två- och flerspråkigheten hanteras i årskurs 1–6 genomfördes 2017–2018. Den visar att utmaningarna med elevernas språkbakgrund varierar mycket beroende på kommunernas språkprofil och resurser. Utvärderingen vittnar om lokala utmaningar vad gäller stöd för svensk-finskt tvåspråkiga elever, en grupp som på många orter är stor, men på andra väldigt liten. Det

¹ Figur 4 och 5 är baserade på Julin m.fl. 2018. N = 5242 elever i årskurs 3, 8 121 elever i årskurs 8. Eleverna med svenska som modersmål utgör 6–7 % av materialet.

är också paradoxalt att en del av utmaningarna beror på att mängden elever i behov av resurser och stöd kan vara väldigt liten. Det kan vara svårt att få fram resurser för att ordna exempelvis undervisning i svenska som andraspråk eller modersmålsinriktad finska för enstaka elever i en skola. Det här innebär att stödet till olika elevgrupper inte fungerar optimalt och att elevernas möjligheter inte är likvärdiga över hela Svenskfinland. (Hellgren m.fl. 2019)

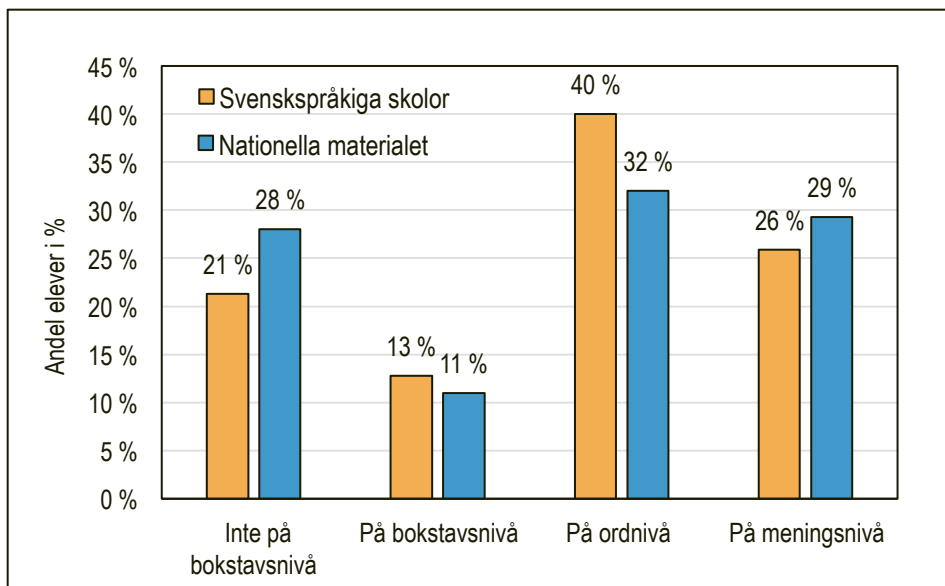
Ett annat utvärderingsprojekt som gäller yngre elever följer upp samma elevers utveckling under hela skolgången. I de svenskspråkiga skolorna deltog 868 elever som började i årskurs 1 hösten 2018 i detta longitudinella projekt. Vid den första mätningen kartlades vad eleverna kunde då de började i årskurs 1 och uppgifterna gällde utgångsläget i modersmål och matematik. Totalt ingick 7 770 elever i det nationella samplet. (Silverström m.fl. 2020)

Vid skolstarten låg eleverna i de svenskspråkiga skolorna i genomsnitt på samma nivå som eleverna i de finskspråkiga skolorna både i uppgifterna i modersmål och matematik. Utvärderingen visade på en stor individuell variation, medan skillnaderna mellan till exempel region, kön och kommuntyp var rätt små både nationellt och i Svenskfinland. Analyserna av det finlandssvenska materialet visade bland annat att pojkarna hade ett signifikant bättre utgångsläge än flickorna i matematik, medan situationen var den omvända i modersmål och litteratur. Båda skillnaderna var ändå små till sin betydelse. I modersmålet är det uppenbart att skillnaderna mellan flickors och pojkars utgångsläge i början av årskurs 1 är mycket mindre än i årskurs 9.

Två tredjedelar av de elever som började i svensk skola kunde läsa på ord- eller meningsnivå då de började i årskurs 1 (figur 6). Elever som följde lärokursen svenska som andraspråk hade ett svagare utgångsläge vid skolstarten än övriga elever, men de var få i samplet för de svenskspråkiga skolorna. Den andra mätningen i projektet har genomförts i årskurs 3 hösten 2020 med samma elever.

Bild: Kari Leo

FIGUR 6. Läsförmågan vid skolstarten i årskurs 1 i svenskspråkiga skolor och i det nationella materialet (i %). Källa: Nationella centret för utbildningsutvärdering, Silverström m.fl. 2020.

Ett longitudinellt perspektiv i matematik

Det longitudinella utvärderingsprojekt som bland annat innefattade en mätning av utgångsläget i årskurs 1 är inte det första i sitt slag. Elevernas kunskapsutveckling i matematik har tidigare utvärderats under åren 2005–2015. De elever som deltog är nu unga vuxna och har lämnat andra stadiet utbildningar för flera år sedan. (Metsämuuronen 2017)

Utvärderingen visade hur de finländska elevernas matematikkunskaper utvecklades från årskurs 2 till andra stadiet. Eleverna deltog vid fyra tillfällen i mätningar som gällde deras matematikkunskaper. De svenskspråkiga skolornas resultat i den avslutande mätningen på andra stadiet var anmärkningsvärt, eftersom samma elevgrupp i årskurs 6 låg klart efter den motsvarande elevgruppen i de finskspråkiga skolorna i årskurs 6. I det finska materialet avvek de elever som senare valde lång lärokurs i matematik på gymnasiet mycket tidigt från de övriga eleverna. I de svenskspråkiga skolorna kunde man först i årskurs 6 se skillnader i matematikkunskaper mellan de elever som senare valde lång eller kort lärokurs i matematik. Ur ett jämlikhetsperspektiv är det viktigt att notera att de svagaste elevernas kunskaper inte utvecklas särskilt mycket efter årskurs 6 vare sig i svensk- eller finskspråkiga skolor.

Bild: Hanna Tarkiainen

Sammanfattning

Den här genomgången av de nationella utvärderingarna visar framför allt på olika slags tendenser. Flera av dem är troligen mer eller mindre bekanta för dem som jobbar i skolorna runtom i Svenskfinland. I rutan har vi samlat några exempel på centrala resultat.

NEDSLAG I DE FINLANDSSVENSKA SKOLORNAS RESULTAT

- Språkkunskaperna i engelska, tyska och franska är i genomsnitt bättre i svenskspråkiga skolor än i finskspråkiga skolor enligt utvärderingarna. Tendensen i realämnen har varit den motsatta.
- Skillnaderna mellan svenska elever i olika regioner brukar vara små i de flesta ämnen.
- De elever som inte talar finska hemma har klart bättre kunskaper i finska i sådana kommuner där majoritetsspråket är finska än i kommuner där majoritetsspråket är svenska.
- Nybörjarnas bakgrundskunskaper varierar framför allt på individnivå i årskurs 1. Två tredjedelar av eleverna i de svenskspråkiga skolorna kan redan läsa på ord- eller meningsnivå då de börjar skolan.
- Eleverna trivs över lag i de finlandssvenska skolorna: i årskurs 3 trivs 93 % och i årskurs 8 trivs 76 % av eleverna ganska eller väldigt bra.

Det pussel som vi med hjälp av utvärderingsresultaten kan lägga för att beskriva läget i Svenskfinland saknar många bitar. Vi har visserligen genomfört nationella utvärderingar i många ämnen under den senaste tioårsperioden, men samtidigt måste vi minnas att dessa utvärderingar ofta gäller den grundläggande utbildningens slutskede. Utvärderingarna i de lägre årskurserna utgör därför ett nödvändigt komplement för att det ska vara möjligt att få syn på utvecklingstrender inom den grundläggande utbildningen. Det longitudinella perspektivet ger oss en möjlighet att följa upp elevernas utveckling i vissa läroämnen och synliggör hur elevernas kunskaper utvecklas parallellt i de finsk- och svenskspråkiga skolorna.

På det hela taget visar de nationella utvärderingarna att glädjeämnen och utmaningarna är liknande i svenska och finska skolor. De stora trenderna är desamma, oberoende av undervisningsspråk. Det gäller såväl elevernas ämneskunskaper som annat som berör skolgången. Men den här sammanfattande publikationen pekar också på vissa genomgående trender i den finlandssvenska skolan, bland annat goda språkkunskaper och skoltrivsel. Samtidigt visar den att resultaten i realämnena såsom historia, samhällslära, fysik och kemi inte har legat på helt samma nivå som i finskspråkiga skolor och därför behövs det färsk information om läget i de svenska skolorna.

Det är likaså uppenbart att det finns viktiga kontaktytor mellan elevernas fritid och deras skolgång. Då ett ämne är en naturlig del av elevernas fritid är möjligheten större att det avspeglas i lärresultaten, såsom i ämnet engelska. Också till exempel i finska är elevernas muntliga kunskaper utmärkta i båda lärokurserna, A-finska och mofi, i slutet av årskurs 6. Även här finns ett tydligt behov av att använda språket på fritiden i bakgrunden. På samma sätt har det visat sig att de som läser mycket på fritiden har bättre kunskaper i svenska och litteratur. Skolan lägger grunden för kunskaperna och bygger i många fall upp ett intresse för att lära sig mer. Att eleverna tar vara på möjligheten att inhämta kunskaper också utanför skolan, stöder skolans arbete.

Bild: Shutterstock, Africa Studio

Källor

- Grundläggande utbildning i fokus. Aktuella utvärderingsresultat för finlandssvenska skolor. Sammanfattningar 12:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Grundläggande utbildning i fokus. Aktuella utvärderingsresultat för finlandssvenska skolor
- Hellgren, Jan & Marjanen, Jukka (2020). Svenska och litteratur i slutet av årskurs 9. Resultat av en utvärdering av lärrresultat i årskurs 9 år 2019. Publikationer 18:2020. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Svenska och litteratur i slutet av årskurs 9. Resultat av en utvärdering av lärrresultat i årskurs 9 år 2019
- Hellgren, Jan, Silverström, Chris, Lepola, Laura, Forsman, Liselott & Slotte, Anna (2019). Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018. Publikationer 8:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018
- Härmälä, Marita, Huhtanen, Mari, Puukko, Mika & Marjanen, Jukka (2019). A-englannin oppimistulokset 7. luokan alussa 2018. Julkaisut 13:2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. På svenska: Lärrresultat i A-engelska i början av årskurs 7 2018. Sammanfattningar 11:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering. A-englannin oppimistulokset 7. luokan alussa 2018 Lärrresultat i A-engelska i början av årskurs 7 2018
- Härmälä, Marita, Huhtanen, Mari, Silverström, Chris, Hildén, Raili, Rautopuro, Juhani & Puukko, Mika (2014). Inlärningsresultaten i främmande språk i de svenskspråkiga skolorna 2013. A-lärokursen i engelska samt B-lärokurserna i franska, tyska och ryska. Publikationer 2014:6. Utbildningsstyrelsen & Nationella centret för utbildningsutvärdering. Inlärningsresultaten i främmande språk i de svenskspråkiga skolorna 2013. A-lärokursen i engelska samt B-lärokurserna i franska, tyska och ryska
- Julin, Sami & Rautopuro, Juhani (2016). Läksyt tekijäänsä neuvovat. Perusopetuksen matematiikan oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla 2015. Kapitel 14 på svenska: Utvärderingsresultat i de svenskspråkiga skolorna. Julkaisut 20:2016. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Läksyt tekijäänsä neuvovat. Perusopetuksen matematiikan oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla 2015
- Julin, Sami & Rumpu, Niina (2018). Työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Kapitel 11 på svenska: Utvärdering av arbetsro och en trygg lärmiljö inom grundläggande utbildning och gymnasieutbildning. Julkaisut 6:2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa
- Kärnä, Pirkko, Hakonen, Riikka & Kuusela, Jorma (2012). Luonnontieteellinen osaaminen perusopetuksen 9. luokalla 2011. Koulutuksen seurantaraportit 2012:2. Opetushallitus. Luonnontieteellinen osaaminen perusopetuksen 9. luokalla 2011
- Metsämuuronen, Jari (2017). Oppia ikä kaikki – matemaattisen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015. Kapitel 5 på svenska: Finlandssvenska studerandes matematikkunskaper på andra stadiet. Julkaisut 1:2017. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Oppia ikä kaikki – matemaattisen osaaminen toisen asteen koulutuksen lopussa 2015
- Nationella centret för utbildningsutvärdering. Webbsida med rapporter om lärrresultat. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Publikationer
- Ouakrim-Soivio, Najat & Kuusela, Jorma (2012). Historian ja yhteiskuntaopin oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2011. Koulutuksen seurantaraportit 2012:3. Opetushallitus. Historian ja yhteiskuntaopin oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2011
- Silverström, Chris & Rautopuro, Juhani (2015). Språk och skrivande i årskurs 9. En utvärdering av lärrresultat i modersmål och litteratur våren 2014. Publikationer 18:2015. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Språk och skrivande i årskurs 9. En utvärdering av lärrresultat i modersmål och litteratur våren 2014

- Silverström, Chris, Åkerlund, Carola, Ukkola, Annette & Metsämuuronen, Jari (2020). Läget vid skolstarten. Kunskaper i modersmål och litteratur och i matematik i början av årskurs 1. Sammanfattningar 12:2020. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Läget vid skolstarten. Kunskaper i modersmål och litteratur och i matematik i början av årskurs 1
- Ukkola, Annette, Metsämuuronen, Jari & Paananen, Maiju (2020). Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä. Julkaisut 10:2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Alkumittauksen syventäviä kysymyksiä.
- Åkerlund, Carola, Marjanen, Jukka & Lepola, Laura (2019). Lärresultat i finska i åk 6. Resultat av en utvärdering våren 2018. Publikationer 6:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Lärresultat i finska i åk 6. Resultat av en utvärdering våren 2018

Publikationen ger en kortfattad överblick över trender som kännetecknar lärresultaten i den finlandssvenska grundskolan. NCU lyfter här fram utvärderingsresultat i olika ämnen från den senaste tioårsperioden. Motsvarande text har publicerats som ett kapitel i Utbildningsstyrelsens publikation *Den svenskspråkiga grundläggande utbildningen i Finland* (2021).

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) är en oberoende myndighet för utbildningsutvärdering. Centret genomför utvärderingar av utbildning samt av den verksamhet som bedrivs av dem som anordnar undervisning och utbildning. Utvärderingarna gäller allt från småbarnspedagogik till högskoleutbildning. Centret genomför också utvärderingar av lärresultat inom den grundläggande utbildningen och inom utbildningen på andra stadiet. Till NCU:s uppgifter hör även att stödja utbildningsanordnarna och högskolorna i frågor som gäller utvärdering och kvalitetshantering samt att utveckla utvärdering av utbildning.

ISBN 978-952-206-651-0 hft.
ISBN 978-952-206-652-7 pdf
ISSN 2669-817X (tryckt)
ISSN 2669-8811 (online)

9 789522 066510

Nationella centret för
utbildningsutvärdering
PB 380 (Hagnäskajen 6)
00531 Helsingfors
E-post: kirjaamo@karvi.fi
Telefonväxel 029 533 5500
Fax: 029 533 5510
karvi.fi/sv